

CZU: [343.37 + 343.352]:303.4(1-87)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5795903>

ANALIZA CERCETĂRILOR ȘTIINȚIFICE EFECTUATE PESTE HOTARE PRIVIND UNITATEA ȘI PLURALITATEA DE INFRAȚIUNI ÎN CAZUL SPĂLĂRII BANILOR

Cristina PAPANAGA

Universitatea de Stat din Moldova

Printre oamenii de știință care au contribuit la studiul cercetărilor științifice efectuate peste hotare privind unitatea și pluralitatea de infracțiuni în cazul spălării banilor se numără: V.Stati, S.Brînza, C.Bogdan, A.M. Coț, A.Stan, A.Fanu-Moca, T.Rudaia, P.S. Gorodnițki, A.O. Svidenko, O.V. Homici, M.V. Lupîri, D.Lupașcu, M.Mareș. Lucrările acestor autori (în ordine cronologică) reprezintă baza teoretică a investigației, cu ajutorul cărora s-a efectuat o analiză mai detaliată a aspectelor generale și particulare de ordin juridico-penal ale formelor unității și pluralității infracțiunii de spălare a banilor, precum și s-au oferit soluții practice la calificarea formelor faptelor de spălare a banilor, prevăzute la art.243 din Codul penal al Republicii Moldova.

Studiul dat are drept scop completarea lucrărilor științifice efectuate anterior în domeniu, în cadrul căruia sunt identificate tendințe noi, specifice etapei actuale de dezvoltare a relațiilor social-economice în statul de drept.

Cuvinte-cheie: venituri ilicite, spălarea banilor, infracțiune principală (predicat), infracțiune autonomă, infracțiune unică continuă, infracțiune unică prelungită, activitate infracțională, organizație criminală, concurs de infracțiuni.

THE ANALYSIS OF SCIENTIFIC RESEARCH CONDUCTED ABROAD REGARDING THE UNITY AND PLURALITY OF MONEY LAUNDERING CRIMES

Among the scientists who contributed to the study of scientific research conducted abroad regarding the unity and plurality of money laundering crimes are: V.Stati, S.Brînza, C.Bogdan, A.M. Coț, A.Stan, A.Fanu-Moca, T.Rudaia, P.S. Gorodnitski, A.O. Svidenko, O.V. Homici, M.V. Lupîri, D.Lupașcu, M.Mareș. These authors' works (in chronological order) include the theoretical basis of the investigation, which provided a more detailed analysis of the general and special legal and criminal aspects of the forms of unity and plurality of money laundering offenses, as well as practical solutions to the qualification of the forms of money laundering deeds, provided in article 243 of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

This study aims to complete the scientific work previously performed in the field which identifies new issues, specific to the current stage of development of socio-economic relations in the rule of law.

Keywords: illicit income, money laundering, main crime (predicate), autonomous crime, single continuous crime, prolonged single crime, criminal activity, criminal organisation, competition of crimes.

Introducere

În cadrul studiului se face o analiză temeinică, din punct de vedere juridico-penal, a materialelor științifice efectuate peste hotare privind formele unității și pluralității de infracțiuni în cazul spălării banilor, prevăzute la art.243 din Codul penal al Republicii Moldova, accent sporit punându-se pe publicațiile din ultimii ani.

Rezultate și discuții

Un prim izvor la care ne vom referi este rezumatul tezei de doctorat „Incrimnarea, prevenirea și combaterea spălării banilor provenind din activități de crimă organizată potrivit reglementărilor interne și internaționale”, publicat în 2009 de către C.Bogdan [1, p.7, 11, 17].

Studiul analizat prezintă interes sub mai multe aspecte: în primul capitol autorul precizează în ce condiții se poate reține totuși, în sarcina făptuitorului, săvârșirea unui concurs de infracțiuni între spălarea banilor și activitățile ilicite generatoare de fonduri murdare.

Drept direcție de cercetare a autorului este sublinierea legăturii existente între infracțiunea de spălare a banilor și infracțiunile predikat, săvârșite în condițiile criminalității organizate, odată ce infracțiunea de spălare a banilor reprezintă stadiul ultim al activității organizațiilor criminale.

C.Bogdan a abordat și partea practică a cercetării, menționând următoarele motivări ale instanțelor judecătorești: „Dacă activitățile de spălare sunt săvârșite de terțe persoane, faptele acestora vor constitui o infracțiune autonomă (delictum subsequens) corelativă; dacă fapta de spălare a banilor va fi comisă chiar de autorul infracțiunii principale, această infracțiune va fi reținută în concurs real cu infracțiunea principală, în acest caz va exista un concurs subsequens”.

Suntem în totalitate de acord cu opinia autorului, potrivit căreia, în dependență de modalitățile normative ale infracțiunii de spălare a banilor, trebuie să căutăm răspunsul la întrebarea dacă în sarcina autorului infracțiunii predicat din care provin fondurile ilicite supuse reciclării poate fi reținută, în concurs – fie real (context în care ne întrebăm: oare despre ce conexitate este vorba?), fie ideal – cu infracțiunea de spălare a banilor.

În cele din urmă, concluzionăm că lucrarea respectivă are o pondere remarcabilă în cadrul doctrinei autohtone, datorită faptului că autorul elucidează în mod detaliat și argumentat aspectele ce țin de unitatea și pluralitatea de infracțiuni în cazul spălării banilor, prevăzute la art.243 CP RM, neînțelegeri apărute în practică referitor la calificarea faptelor de spălare a banilor, aspecte care nu au fost analizate anterior de către specialiștii în domeniu, atât în literatura de specialitate autohtonă, cât și în cea de peste hotare.

Obiectul investigației noastre îl va constitui și autoreferatul tezei de doctor „Implementarea în legislația penală a Federației Ruse a obligațiilor sale internaționale în domeniul combaterii legalizării (spălării) veniturilor din infracțiuni”, elaborat de către T.Rudaia, în 2009 [2, p.15].

T.Rudaia identifică modificările legislative care au intervenit în Codul penal al Federației Ruse, art.174 fiind completat cu art.174¹ „Legalizarea (spălarea) fondurilor sau a altor bunuri achiziționate de o persoană ca rezultat al unei infracțiuni”. Esența acestor inovații legislative a fost următoarea: corpus delicti existent anterior a fost împărțit în două corpus delicti independenți, diferiți de subiect: articolul 174 modificat din Codul Penal al Federației Ruse a stabilit responsabilitatea legalizării banilor sau a altor bunuri dobândite de alte personae, iar noul articol 174¹ din Codul penal al Federației Ruse – pentru aceleași acțiuni, însă săvârșite de aceeași persoană care a comis infracțiunea primară.

Urmare celor susținute, autorul analizează calificarea corectă a faptelor de spălare a banilor, sub aspectul formelor sale juridice, atât în cazurile în care aceeași persoană săvârșește implicit și infracțiunea predicat, cât și situațiile în care diferite persoane comit mai multe infracțiuni.

Apreciem caracterul novativ al tezei de doctor realizate de către cercetător, care a reușit să îmbine aspectele teoretice și practice ale unității și pluralității infracțiunii de spălare a banilor, stabilind cele mai imperative propuneri *de lege ferenda* întru elucidarea lacunelor legislative existente în Codul penal al Federației Ruse.

Continuăm examinarea materialelor științifice publicate în țările străine cu analiza lucrării elaborate de P.S. Gorodnițki, intitulată „Separarea legalizării (spălării) veniturilor de infracțiuni de achiziționare, primire, depozitare sau vânzare de bunuri, obținute prin infracțiune”, publicată în anul 2015 [3, p.213-214].

Autorul accentuează posibilitatea concursului de infracțiuni între art.198 și art.209 din Codul penal al Ucrainei, identificând deosebirile dintre acestea. În opinia lui P.S. Gorodnițki, răspunderea conform art.198 din Codul penal al Ucrainei are loc pentru achiziționarea sau primirea, depozitarea sau vânzarea prealabilă a bunurilor obținute cu bună-știință prin mijloace penale în absența semnelor de legalizare (spălare) a veniturilor din infracțiuni. Respectiv, art.209 din Codul penal al Ucrainei incriminează „săvârșirea unei tranzacții financiare sau a unei tranzacții cu fonduri sau alte bunuri obținute ca urmare a unei fapte ilegale periculoase din punct de vedere social care a precedat legalizarea (spălarea) veniturilor, precum și acțiuni care vizează ascunderea sau mascarea originii ilegale a unor astfel de fonduri sau alte proprietăți, drepturile asupra acestor fonduri sau proprietăți, sursele lor de origine, localizare, circulație, precum și achiziționarea, deținerea sau utilizarea fondurilor sau a altor bunuri obținute ca urmare a unui pericol social, act care a precedat legalizarea (spălarea) veniturilor”.

Cu alte cuvinte, concluzia autorului este că fapta penală se poate încadra în ambele articole în același timp, scopul declarat al legalizării fiind crucial – pentru a da un aspect legal posesiei de obiecte obținute pe cale criminală.

În continuare, vom analiza articolul științific realizat de către V.Stati, cu denumirea „Unele reflecții pe marginea proiectului de lege cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului”, publicat în International Journal. Euro-American Scientific Cooperation, în noiembrie 2016 [4, p.47-48].

În cadrul articolului se examinează unele prevederi ale proiectului de lege cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, nr.351 din 2016. Analiza se face sub aspect terminologic, luându-se în considerare în acest sens necesitatea asigurării interpretării corecte a art.243 și a art.279 din Codul penal al Republicii Moldova.

Mai concret, V.Stati intervine cu o critică referitor la formularea „inclusiv finanțarea terorismului” din definiția noțiunii „infracțiuni asociate spălării banilor” conținută în același articol al proiectului Legii nr.351/2016. El consideră că „în rezultatul săvârșirii infracțiunii de finanțare a terorismului nu pot fi obținute ilicit bunuri,

inclusiv venituri, fonduri și alte foloase, care constituie obiectul spălării banilor. Finanțarea terorismului nu este o infracțiune generatoare de venituri ilicite. Dimpotrivă, ca și spălarea banilor, finanțarea terorismului „se alimentează” din astfel de venituri. Aceasta reiese din următoarea formulare conținută în definiția legislativă a noțiunii „finanțarea terorismului” din alin.(1) art.279 CP RM: „... a bunurilor de orice natură dobândite prin orice mijloc...”.

Drept urmare, V.Stati vine cu o propunere către autorii proiectului de lege nr.351/2016: să se excludă din definiția noțiunii „infracțiuni asociate spălării banilor”, conținută în art.3 al acestui proiect, sintagma „inclusiv finanțarea terorismului”.

Respectiv, nu putem atesta concursul de infracțiuni între spălarea banilor și cea de finanțare a terorismului, acestea nefiind infracțiuni corelative.

În schimb, alternativele infracțiunilor principale ale spălării banilor, propuse de către autor, sunt următoarele: a) actele prevăzute la art.1-4 din Decizia-cadru 2002/475/JAI; b) oricare dintre infracțiunile menționate la: lit.(a) alin.1 art.3 din Convenția ONU împotriva traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope din 1988; Regulamentul (UE) nr.575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului Uniunii Europene din 26.06.2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr.648/2012; Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 26.06.2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE; Directiva 2009/138/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 25.11.2009 privind accesul la activitate și desfășurarea activității de asigurare și de reasigurare (Solvabilitate II); Directiva 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 21.04.2004 privind piețele instrumentelor financiare, de modificare a Directivelor 85/611/CEE și 93/6/CEE ale Consiliului Uniunii Europene și a Directivei 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene și de abrogare a Directivei 93/22/CEE a Consiliului Uniunii Europene; Directiva 2002/92/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 09.12.2002 privind intermedierea de asigurări; c) activitățile organizațiilor criminale astfel cum sunt definite la art.1 din Acțiunea comună 98/733/JAI a Consiliului Uniunii Europene; d) fraudă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii, cel puțin fraudă gravă, astfel cum este definită la alin.(1) art.1 și la alin.(2) art.2 din Convenția privind protejarea intereselor financiare ale Comunităților Europene; e) corupția; f) toate infracțiunile, inclusiv infracțiunile fiscale legate de impozitele directe și impozitele indirecte astfel cum sunt definite în dreptul intern al statelor membre, care se pedepsesc cu privarea de libertate sau cu o măsură privativă de libertate cu durata maximă de peste un an, sau în statele membre al căror sistem juridic prevede un prag minim pentru infracțiuni; toate infracțiunile care se pedepsesc cu privarea de libertate sau cu o măsură privativă de libertate cu durata minimă de peste șase luni.

În concluzie, V.Stati vine cu o recomandare către autorii proiectului de lege nr.351/2016, anume – să ia în considerare interpretarea noțiunii „activitate infracțională” la definirea noțiunii „infracțiuni asociate spălării banilor”.

Cu alte cuvinte, autorul are în vedere faptul că bunurile obținute în rezultatul săvârșirii doar a unor infracțiuni ar trebui să formeze obiectul material al infracțiunilor prevăzute la art.243 CP RM.

O atenție deosebită merită și lucrarea cercetătorului A.O. Svidenko „Regimul juridic al criptoalutiei”, publicată în anul 2017 [5, p.41].

A.O. Svidenko menționează reiterat faptul că „criptomonedele aparțin listei de instrumente utilizate de infractorii cibernetici pentru legalizarea (spălarea) produselor infracțiunii”. Astfel, având în vedere legislația ucraineană, operațiunile chiar și cu bani, a căror sursă este o criptomonedă (cumpărarea sau vânzarea acesteia), se dovedesc a fi destul de problematice.

Totodată, autorul subliniază o problemă stringentă în reglementarea legală a criptomonedelor în Ucraina, menționând că țările cu economii și monede puternice introduc criptomonedele ca mijloc de plată sau ca activ financiar, pe când țările cu economii slabe și bani instabili, cum este Ucraina, încearcă să susțină moneda națională prin limitarea criptomonedelor ca mijloc de plată, permițând totuși criptomonedele ca mijloc de schimb, deseori recurgându-se la spălarea banilor.

În pofida acestui fapt, ajungem la concluzia că criptomonedele, deși nu au un statut legal, contribuie fictiv la săvârșirea infracțiunii de spălare a banilor, în calitate de infracțiune principală. Urmare celor expuse, se profită din acest punct de vedere de către infractori, economia țărilor slab dezvoltate având de suferit consi-

derabil. În acest sens, susținem ideea autorului, potrivit căreia țările trebuie să producă abordare proprie a reglementării legale a criptomonedelor, oferindu-le un statut juridic special, pe baza stării actuale a legislației și a dezvoltării economice a țării.

O lucrare relevantă temei analizate reprezintă articolul științific realizat de către *V.Stati*, cu denumirea „Articolul 243 „Spălarea banilor” din Codul penal al Republicii Moldova, privit prin prisma unor reglementări cu vocație internațională”, publicat în 2017 [6, p.68].

Suscită atenția autorului următoarele prevederi: „În scopul punerii în practică sau al aplicării paragrafului 1 se poate prevedea că infracțiunile enunțate în acest paragraf nu se aplică persoanelor care au săvârșit infracțiunea predicat” (lit.b) parag.2 art.9 al Convenției de la Varșovia); „În scopurile aplicării paragrafului 1 al prezentului articol, în cazul în care principiile fundamentale ale dreptului intern al unui stat parte o cer, se poate dispune ca infracțiunile enumerate la paragraful 1 al prezentului articol să nu se aplice persoanelor care au săvârșit infracțiunea principală” (lit.e) parag.2 art.6 al Convenției de la Palermo).

Ne alăturăm părerii autorului, potrivit căreia „articolul 243 din Codul penal al RM nu stabilește că acesta nu poate fi aplicat persoanelor care au comis infracțiunea principală. În lipsa unei astfel de restricții, nu este exclus ca aceeași persoană să evolueze atât ca subiect al spălării banilor, cât și ca subiect al infracțiunii principale.”

Concluzionăm că, indiferent dacă vom fi în prezența aceluiași subiect al infracțiunii predicat și al infracțiunii de spălare a banilor sau a unui subiect diferit, acest fapt nu se răsfrânge asupra posibilității de săvârșire a unității sau pluralității infracțiunii de spălare a banilor. Or, una și aceeași persoană poate comite, prin concurs ideal, două sau mai multe infracțiuni, corelative spălării banilor.

Din 2018 datează lucrarea „Spălarea banilor” elaborată de către *A.M. Coț* [7, p.59, 74].

Menționăm că autoarea a dedicat formelor infracțiunii de spălare a banilor un compartiment aparte (5), regăsit în Capitolul III al lucrării indicate *supra*. În contextul dat, A.M. Coț vine să deosebească infracțiunea de stare de infracțiunea continuă, cu toate că cele două nu se exclud. În opinia autoarei, „Infracțiunea de stare presupune o urmare ce persistă în timp fără a fi necesară intervenția autorului, pe când în cazul infracțiunii continue acțiunea se prelungește în timp prin voința autorului”. În acest caz, vom fi de acord cu cele enunțate, anume: că folosirea termenilor precizați prefigurează urmarea produsă prin acțiunile ce constituie infracțiunea de spălare a banilor și nu acțiunea în sine, care s-ar prelungi în timp. Pe cale de consecință, se remarcă concluzia cercetătoarei potrivit căreia nu trebuie, totuși, exclus în totalitate caracterul continuu, putând exista situații în care, datorită modalității concrete de comitere a faptei, acesteia să i se imprime un caracter continuu.

La întrebarea retorică pusă de către autoare „Dacă o persoană își cumpără un ceas sau un telefon din suma sustrasă, va răspunde pentru infracțiunea de spălare de bani?!” considerăm oportună și destul de importantă soluția consacrată de Înalta Curte de Casație și Justiție, prin Decizia 16/2016, invocată de către autoare în acest sens: „*Infracțiunea de spălare de bani nu trebuie reținută automat în sarcina autorului infracțiunii din care provin bunurile, pentru simplul fapt că în activitatea sa infracțională s-a realizat și una dintre acțiunile proprii elementului material al infracțiunii de spălare de bani, pentru că aceasta ar lipsi infracțiunea de individualitate. Revine organelor judiciare sarcina de a decide în situații concrete dacă infracțiunea de spălare de bani este suficient de bine individualizată în raport cu infracțiunea din care provin bunurile și dacă este cazul să se rețină un concurs de infracțiuni sau o unică infracțiune*”.

Finalmente, considerăm că în articolul publicat de către A.M. Coț au fost analizate detaliat și explicit (atât teoretic, cât și practic) aspectele ce țin de infracțiunea unică continuă și infracțiunea unică prelungită, respectiv și concursul de infracțiuni în cazul spălării banilor.

Continuăm examinarea materialelor științifice publicate în România cu analiza lucrării elaborate de *A.Stan* „Limitarea sferei de incriminare a spălării banilor, ulterior deciziei nr.418/2018 a Curții Constituționale”, publicată în anul 2018 în Caiete de Drept Penal [8, p.94-95].

O deosebită atenție autorul acordă problemei privind calificarea infracțiunii în cazul pluralității de infracțiuni în cazul spălării banilor, reiterând argumentele Curții Constituționale în decizia nr. 418/2018, care menționează că „retinerea, ca infracțiune distinctă, respectiv infracțiunea de spălare a banilor, prevăzută la art.29 alin.(1) lit.c) din Legea nr.656/2002, a oricăreia dintre faptele de dobândire, deținere și, respectiv, folosire de bunuri care provin din săvârșirea unor infracțiuni, în sarcina subiectului activ al infracțiunii din care provin bunurile, implică tragerea acestuia la răspundere penală, de două ori, pentru săvârșirea aceluiași fapt”.

În urma investigației efectuate, cercetătorul numește cu titlu de exemplu cauza *Oliveira c. Elveției* (hotărârea din 30 iulie 1998), în care Curtea nu a constatat o încălcare a principiului *ne bis in idem*, apreciind că în

speță este vorba de un caz de concurs ideal de infracțiuni, caracterizat prin aceea că un fapt penal unic se divide în două infracțiuni separate. Articolul 4 al Protocolului 7 interzice, mai arată Curtea, judecarea de două ori pentru aceeași infracțiune; or, în cazul concursului ideal, același fapt se analizează ca două infracțiuni distincte.

La fel de importantă este și teza de doctor „Evaluarea juridică penală a legalizării (spălării) fondurilor sau a altor bunuri dobândite de o persoană, ca urmare a unei infracțiuni comise de aceasta (art.174¹ din Codul penal al Federației Ruse)” susținută în anul 2019 de *M.V. Lupîri* [9, p.155].

În § 4 din Capitolul II al tezei publicate, M.V. Lupîri vine cu o propunere de completare a articolului 174¹ din Codul penal al Federației Ruse cu o caracteristică specială de calificare, care prevede o pedeapsă sporită pentru legalizarea (spălarea) fondurilor achiziționate, ca urmare a traficului ilicit de stupefiante, substanțe psihotrope sau analogii ale acestora.

Ne alăturăm recomandării propuse de către autor, având în vedere amploarea răspândirii drogurilor la nivel mondial, inclusiv în statul rus. O astfel de schimbare ar fi eficientă în combaterea legalizării (spălării) în general, precum și a legalizării sau spălării fondurilor achiziționate din vânzările de droguri.

Mai mult ca atât, susținem ideea că „această calificare va permite suplimentar să ne concentrăm atenția atât asupra traficului ilegal de droguri, care este o infracțiune larg răspândită dăunând sănătății populației, cât și direct asupra acțiunilor în sine pentru a da aparența legalității fondurilor achiziționate din cele mai periculoase infracțiuni împotriva sănătății publice.

Autorul recunoaște că legalizarea (spălarea) fondurilor prin intermediul instituțiilor financiare este cea mai comună metodă a acestor acțiuni, precum și o zonă cu un grad ridicat de probabilitate de a atinge obiectivele spălării. De asemenea, trebuie remarcat faptul că legiuitorul a adus amendamente la Codul penal al Federației Ruse cu privire la problema examinată. Astfel, prin Legea federală „Cu privire la modificările aduse Codului penal al Federației Ruse”, nr.111-FZ din 23.04.2018, partea 3 a art.1596 din Codul penal al Federației Ruse a fost completat cu o nouă normă de calificare – „o faptă comisă dintr-un cont bancar, precum și în legătură cu moneda electronică”.

Deci, considerăm aceste schimbări exclusiv pozitive, întrucât ar fi posibil concursul de infracțiuni dintre infracțiunea de spălare a banilor și infracțiunea introdusă în art.1596 din Codul penal al Federației Ruse.

Următoarea publicație, la care ne vom referi, este teza de doctor „Legalizarea (spălarea) veniturilor din infracțiuni: drept penal și cercetare juridică comparată” susținută de *O.V. Homici* în anul 2019 [10, p.108].

În mod deosebit, suscită atenție critica autorului referitoare la diferențierea răspunderii penale și la problemele de calificare pentru legalizarea fondurilor sau a altor bunuri dobândite prin mijloace criminale, separând acest subiect într-un compartiment aparte – §2.3 al Capitolului II.

O.V. Homici menționează că „apare o întrebare legată de calificarea cazurilor în care se efectuează mai multe operațiuni cu scopul spălării banilor și a altor bunuri dobândite prin mijloace penale”. La această întrebare autorul aduce ca exemplu două situații principale: a) O persoană face mai multe tranzacții sau tranzacții financiare pentru a legaliza banii sau alte bunuri dobândite în mod penal. În același timp, intenția de a comite o crimă apare din nou de fiecare dată. În acest caz, faptele ar trebui considerate ca un *concurș de infracțiuni*; b) O persoană face mai multe tranzacții sau tranzacții financiare pentru a legaliza banii sau alte bunuri dobândite în mod penal. Cu toate acestea, toate aceste operațiuni sunt unite printr-o singură intenție și vizează legalizarea unui singur complex de proprietăți sau a sumei de bani.

Analizând situațiile de caz indicate *supra*, concluzionăm că, conform regulilor generale de calificare, asemănător legislației noastre naționale, un astfel de act ar trebui să fie considerat o *infracțiune prelungită*, calificându-se în conformitate cu partea 2 a art.174 și /sau cu partea 2 a art.174.1 din Codul penal al Federației Ruse.

În cadrul investigației, indubitabil, prezintă interes și lucrarea „Infracțiunea de spălare a banilor în legislația românească și în cea a Republicii Moldova” publicată în 2019, ai cărei autori sunt *D.Lupașcu* și *M.Mareș* [11, p.36].

Analizând noțiunea „pluralitate de infractori”, care este posibilă în toate formele, atât în legislația Republicii Moldova, cât și în cea a României, autorii susțin că „în sistemul nostru de drept, dacă sunt realizate atât condițiile de existență ale grupului infracțional organizat, cât și cele ale infracțiunii de spălare a banilor, devin incidente regulile concursului de infracțiuni.”

Ne alăturăm și susținerilor autorilor, conform cărora „în Republica Moldova, dacă acțiunile incriminate ca fiind spălare de bani au fost săvârșite de două sau mai multe persoane ori, după caz, de un grup criminal orga-

nizat sau de o organizație criminală, faptele îmbracă o formă mai gravă, fiind sancționate ca atare (conform alin.(2) lit.b) și alin.(3) lit.a) art.243 CP RM)".

Cu alte cuvinte, autorii au în vedere prezența gradului prejudiciabil mai grav al faptelor de spălare a banilor săvârșite în condițiile circumstanțelor agravante prevăzute la aceste infracțiuni, care, drept urmare, atrag pedepse mai aspre.

Pentru studiul de față este la fel de importantă o altă lucrare, elaborate de către A.Fanu-Moca: „Infracțiunea de spălare a banilor în „noua” arhitectură conferită de Legea nr.219/2019. Compatibilizarea constituțională a textului de incriminare”, publicată în Analele Universității de Vest din Timișoara în anul 2020 [12, p.13].

Autorul continuă să abordeze problema ridicată de A.M. Coț cu privire la individualizarea infracțiunii de spălare a banilor în raport cu infracțiunea predicat, stabilind cazurile concrete când se reține un concurs de infracțiuni sau o infracțiune unică.

Cercetătorul se aliniază opiniei, conform căreia participantul la acțiunea făptuitorului nu mai răspunde și pentru infracțiunea de favorizare a acestuia, respectiv de tănuire, chiar dacă ulterior îl ajută pe făptuitor în scopul prevăzut de art.269 C.pen. sau 270 C.pen., întrucât nu poate fi favorizator al unei fapte pe care el însuși a comis-o. Respectiv, nici autorul faptei nu poate răspunde pentru favorizarea propriei fapte. A.Fanu-Moca acceptă și părerea altor autori, care au susținut că „în plan conceptual, favorizarea este o formă de complicitate ulterioară (și), așa cum se știe, nu se poate reține un concurs între formele de participare cu care o persoană comite o faptă”.

Destul de relevantă și utilă se prezintă a fi lucrarea elaborată de către V.Stati „Sintagma „trebuia să știe”: o greșă eșuată, respinsă de „organismul” art.243 din Codul penal al Republicii Moldova”, ieșită de sub tipar în anul 2020 [13, p.121, 127-128].

Ne aliniem argumentului propus de către autor, care menționează că sintagma „trebuia să știe” din art.243 al Codului penal al Republicii Moldova nu se poate referi la entitățile raportoare conform art.4 al Legii Republicii Moldova cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. După V.Stati, la astfel de entități se referă sintagma „indică temei rezonabil de suspiciune” din definiția noțiunii „activitate sau tranzacție suspectă”, date în art.3 al aceleiași legi.

Din cele menționate mai sus ajungem la concluzia că, deși aceste două sintagme au un înțeles foarte apropiat, acestea se referă la două situații total diferite: „În cazul aceluiași făptuitor, se exclude simultaneitatea ambelor acestor situații”.

Pentru a delimita formele diferite ale vinovăției pentru spălarea banilor, autorul aduce drept exemplu Codul penal al Republicii Cehe, în care persistă răspunderea diferențiată pentru spălarea banilor cu intenție și pentru spălarea banilor din neglijență, prevăzută de secțiunea 216 „Spălarea banilor” și de secțiunea 217 „Spălarea banilor din culpă”; sau Codul penal al Republicii Finlanda: secțiunea 6 „Spălarea de bani” și secțiunea 9 „Spălarea de bani comisă prin neglijență” din Capitolul 32 „Infracțiunile de primire și spălare de bani”, modificări care ar fi necesar de introdus în Codul penal al Republicii Moldova.

Ulterior, V.Stati reamintește că infracțiunile prevăzute la art.243 CP RM se comit exclusiv cu intenție directă, în primul rând, datorită faptului că sunt infracțiuni formale. „Ca excepție, este posibil ca, în cazul infracțiunilor formale, vinovăția să se exprime în neglijență (de exemplu, în cazul infracțiunii prevăzute la art.291 CP RM, în prezența modalității normative de păstrare a armelor de foc sau a munițiilor). Totuși, chiar și în astfel de cazuri, nu poate fi concepută prezența unui scop special. Imprudența (inclusiv neglijența) exclude prezența scopului special. Și viceversa: scopul special exclude imprudența (inclusiv neglijența)”.

În concluzie, este notorie opinia cercetătorului, potrivit căreia dacă infracțiunile prevăzute la art.243 CP RM nu ar fi caracterizate printr-un scop special, atunci acestea nu ar putea fi deosebite de infracțiunile prevăzute la art.199 CP RM („Dobândirea sau comercializarea bunurilor despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală”) și la art.279 CP RM („Finanțarea terorismului”).

Cu alte cuvinte, dacă infracțiunile de spălare a banilor nu ar urmări scopul special, rezultă că acestea nici nu s-ar afla în concurs real/ideal între ele. Deci, ar fi totalmente identice.

Atragem atenția la lucrarea realizată de către S.Brînza și V.Stati „Extraterritorialitatea infracțiunii principale/predicat: reguli de aplicare a alin.(4) art.243 din Codul penal al Republicii Moldova.”, publicată în anul 2021 [14, p.97-98].

Autorii inițiază lucrarea cu alin.(4) art.243 „Spălarea banilor” din Codul penal al Republicii Moldova, care stipulează ipoteza extraterritorialității săvârșirii infracțiunii principale / predicat, care constituie premisa

săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute la art.243 CP RM, și anume: „Acțiuni ilicite constituie și faptele comise în afara teritoriului țării dacă acestea conțin elementele constitutive ale unei infracțiuni în statul în care au fost comise și pot constitui elementele constitutive ale unei infracțiuni comise pe teritoriul Republicii Moldova”.

Mai concret, se face trimitere la alin.(7) art.9 al Convenției Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului (Convenția de la Varșovia), prin care se statuează: „Fiecare parte se va asigura că infracțiunile predicat de spălare de bani acoperă și activitățile desfășurate într-un alt stat și care constituie o infracțiune în statul respectiv și ar fi constituit o infracțiune predicat dacă ar fi avut loc pe teritoriul statului respectiv”.

Totodată, din prevederile de la lit.c) pct.2 art.6 al Convenției ONU și de la pct.1 alin.(7) art.9 al Convenției de la Varșovia putem deduce că o faptă care generează bunuri infracționale poate fi săvârșită fie în statul în care se comite spălarea banilor, fie într-un alt stat: „Dacă fapta generatoare de bunuri infracționale este săvârșită în afara statului în care se comite spălarea banilor, ea poate fi considerată infracțiune principală / predicat numai dacă se respectă următoarea condiție: fapta în cauză constituie infracțiune în conformitate cu legislația statului în care este săvârșită și ar constitui infracțiune în corespundere cu legislația statului în care se comite spălarea banilor”.

În corespundere cu cele menționate *supra*, confirmăm părerea doctrinarilor, care consideră că această condiție reprezintă o extindere a concepției de „dublă incriminare”, potrivit căreia o faptă comisă într-un stat ar trebui considerată infracțiune într-un alt stat.

Susținem afirmația autorilor că alin.(4) art.243 CP RM îngăduie aplicarea prin analogie a legii penale străine, avându-se în vedere o analogie permisă a legii penale, nu una interzisă conform alin.(2) art.3 CP RM.

În concluzie, autorii vin să enumere infracțiunile săvârșite în statele străine, care nu sunt recunoscute drept infracțiuni și în Republica Moldova. De exemplu: însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor (art.243 din Codul penal al României); punerea în circulație a lucrărilor care promovează cultul violenței și al cruzimii (alin.1 art.300 din Codul penal al Ucrainei); punerea în circulație de obiecte pornografice (art.301 CPU, cu excepția alin.4 care incriminează pornografia infantilă); crearea sau întreținerea locurilor de desfrâu sau codoșia (art.302 CPU); punerea în circulație a materialelor sau obiectelor pornografice (art.242 din Codul penal al Federației Ruse); punerea în circulație de plante modificate genetic, de materiale ale plantelor agricole, create prin metode biotehnologice moderne sau prin metode de inginerie genetică, sau de produse alimentare create cu folosirea materialelor genetice ale plantelor modificate genetic (art.200-2 din Codul penal al Republicii Azerbaidjan) etc.

În consecință, astfel de fapte nu pot fi considerate infracțiuni principale / predicat în raport cu infracțiunile prevăzute la art.243 CP RM. Astfel, infracțiunile identificate mai sus nu se pot afla în concurs cu infracțiunile de spălare a banilor, comise în Republica Moldova.

Vom încheia analiza materialelor cu lucrarea „Clarificări conceptuale cu privire la infracțiunea subiacentă / predicat”, elaborată de către *S.Brînza* și *V.Stati*, publicată în 2021 în „Cercetări științifice actuale în lumea modernă”, Pereiaslav [15, p.27].

În acest context, autorii stabilesc că în art.243 din Codul penal al Republicii Moldova nu se fac careva limitări în privința componentelor de infracțiuni ce cad sub incidența noțiunii „infracțiune principală / predicat”. Susținem poziția autorilor, care menționează că, în raport cu infracțiunile prevăzute la art.243 CP RM, în calitate de infracțiune principală / predicat poate evolua oricare infracțiune generatoare de bunuri ilicite, prevăzută fie de Codul penal al Republicii Moldova, fie de o lege penală străină, dacă sunt îndeplinite condițiile stabilite în alin.(4) art.243 CP RM.

Drept exemplu a fost indicată Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.109 din 07.11.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr.138g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din alin.(1) lit.a) și c) din art.243 CP RM (Spălarea banilor), nr.985-XV din 18 aprilie 2002, prin care s-a constatat că „spălarea banilor are obiect material sau imaterial bunurile ce derivă din comiterea unei infracțiuni principale/predicat, față de care se aplică modalitățile normative ale faptei prejudiciabile prevăzute la art.243 din Codul penal”.

În concluzie, susținem mențiunea doctrinarilor, conform căreia „indiferent de modalitatea normativă sub care se prezintă infracțiunile prevăzute la art.243 CP RM, existența acestora este condiționată de săvârșirea unei infracțiuni principale / predicat.”

Așadar, la calificarea corectă a infracțiunii de spălare a banilor este importantă urmărirea și stabilirea atât a tipului infracțiunii principale săvârșite, cât și a scopului și a urmărilor prejudiciabile comise prin aceasta, pentru identificarea ulterioară a formei spălării banilor – fie că este infracțiune unică complexă, prelungită ori continuă.

Concluzii

Rezumând cele menționate *supra* în urma analizei cercetărilor științifice efectuate peste hotare privind unitatea și pluralitatea de infracțiuni în cazul spălării banilor, relevăm următoarele **concluzii**:

1) Nivelul de elaborare a concepției științifice privind unitatea și pluralitatea infracțiunilor de spălare a banilor, prevăzute la art.243 din Codul penal al Republicii Moldova, este mult mai remarcabil în lucrările științifice publicate peste hotare, comparativ cu cele efectuate în Republica Moldova. În acest sens, constatăm că materialele științifice autohtone sunt încă numeric reduse față de cele de peste hotare.

2) Lucrărilor științifice existente privind formele unității și pluralității infracțiunii de spălare a banilor nu întotdeauna li s-au acordat o atenție corespunzătoare în practică. Astfel, atestăm faptul că încă mai există polemică asupra calificării corecte a faptelor de spălare a banilor, comisă într-o formă sau alta. În consecință, analiza practicii judiciare în materia respectivă atestă aplicarea neuniformă a art.243 din Codul penal al Republicii Moldova și divergențe la calificarea faptelor prejudiciabile conform normei penale respective.

3) Lacuna doctrinară constă în necesitatea soluționării problemelor de încadrare a faptelor prejudiciabile, comise prin concurența normelor penale, concursul de infracțiuni, precum și prin contravenții, reținute în raport cu art.243 din Codul penal al Republicii Moldova. Or, observăm că în jurisprudența Republicii Moldova nu întotdeauna se ține cont de preexistența unei alte infracțiuni, pe lângă spălarea banilor, denumită în doctrină drept „infracțiune principală; primară; premisă; predicat”, care nu poate fi omisă sub niciun pretext.

4) În concluzie, se are drept scop elucidarea instrumentelor de interpretare și a regulilor de calificare a acțiunilor infracționale conform prevederilor art.243 din Codul penal al Republicii Moldova, fapt ce va duce la îndrumarea practicienilor în sensul încadrării lor juridice corecte, astfel direcționându-i spre aplicarea unitară a prevederilor art.243 din Codul penal al Republicii Moldova.

5) Toate cele stipulate mai sus demonstrează necesitatea efectuării unui studiu aprofundat și științific argumentat, care va contribui la sistematizarea abordărilor doctrinare în materie. Actualitatea și importanța lucrărilor științifice analizate se reflectă în dezvoltarea unor noi perspective ale doctrinei penale naționale vizavi de unitatea și pluralitatea de infracțiuni în cazul spălării banilor, prevăzute la art.243 din Codul penal al Republicii Moldova.

Referințe:

1. BOGDAN, C. Rezumatul tezei de doctorat: *Incrimnarea, prevenirea și combaterea spălării banilor provenind din activități de crimă organizată potrivit reglementărilor interne și internațional*. București, 2009. 31 p.
2. РУДАЯ Т.Ю. *Реализация в уголовном законодательстве Российской Федерации ее международных обязательств в сфере противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем*: Автореферат диссертации. Москва, 2009. 27 с.
3. ГОРОДНИЦЬКИЙ, П.С. *Відмежування легалізації (відмивання) доходів одержаних злочинним шляхом від придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом*. Матеріали підсумкової науково-теоретичної Інтернет-конференції, Київ, 23 квітня 2015 року, с.213-216.
4. СТАТИ, V. Unele reflecții pe marginea proiectului de lege cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. În: *International Journal. Euro-American Scientific Cooperation*, Volume 14, Hamilton, november 2016, p.45-49.
5. СВИДЕНКО, А.О. *Правовий режим криптовалют*. Матеріали Міжнародні науково-практичні конференції «Теорія і практика розвитку наукових знань», 28-29 грудня 2017 року (ЧАСТИНА VI), Київ, 2017, с.41-43.
6. СТАТИ, В.А. *Art.243 „Spălarea banilor” din Codul penal al Republicii Moldova, privit prin prisma unor reglementări cu vocație internațională*. В: *Актуальные научные исследования в современном мире: XXIX Международная научная конференция (26-27 сентября 2017 г., Переяслав Хмельницкий)*. Сборник научных трудов. Переяслав Хмельницкий, 2017, Вып.9, ч.4, с.67-72.
7. СОȚ, А. М. Spălarea banilor. În: *Penalmente/Relevant*, 2018, nr.1, p.44-77.
8. STAN, A. Limitarea sferei de incriminare a spălării banilor, ulterior deciziei nr.418/2018 a Curții Constituționale. În: *Caiete de Drept Penal*, 2018, nr.3, p.80-97.

9. ЛУПЫРЬ, М.В. Уголовно-правовая оценка легализации (отмывания) денежных средств или иного имущества, приобретённых лицом в результате совершения им преступления (Ст. 174¹ УК РФ). Омск, 2019. 214 с.
10. ХОМИЧ, О.В. Легализация (отмывание) преступных доходов: уголовно-правовое и сравнительно-правовое исследование. Москва, 2019. 150 с.
11. LUPAȘCU, D., MAREȘ, M. Infracțiunea de spălare a banilor în legislația românească și în cea a Republicii Moldova. În: *Revista română de drept penal al afacerilor*, 2019, nr.1, p.36-65.
12. FANU-MOCA, A. Infracțiunea de spălare a banilor în „noua” arhitectură conferită de Legea nr.219/2019. Compatibilizarea constituțională a textului de incriminare. În: *Analele Universității de Vest din Timișoara, Seria Drept*, 2020, p.1-14.
13. STATI, V.A. Sintagma „trebuia să știe”: o grefă eșuată, respinsă de „organismul” art.243 din Codul Penal al Republicii Moldova. În: *Modern scientific challenges and trends*, Issue 11 (33), Part 1, Warsaw, 2020, p.20-131.
14. BRÎNZA, S.M., STATI, V.A. Extraterritorialitatea infracțiunii principale/predicat: reguli de aplicare a alin. (4) art.243 din Codul Penal al Republicii Moldova. În: *Modern scientific challenges and trends*, Issue 2 (36), Part 2, Warsaw, 2021, p.96-105.
15. БРЫНЗА, С.М., СТАТИ, В.А. Clarificări conceptuale cu privire la infracțiunea subiacentă / predicat. В: *Актуальные научные исследования в современном мире*, Выпуск 1(69) ч.9, Переяслав, январь 2021, с.25-40.

Date despre autor:

Cristina PAPANAGA, doctorandă, Școala doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: avo.cristina.papanaga@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9516-1207

Prezentat la 22.03.2021